

Sõjapidamine VII

Veel kord manööversõja taktikast ehk Boydi ja Lindi teooria rohujuure tasandil

Tekst: EERO AIJA, leitnant

Usun, et paljudele meist on tuttav olukord õppustelt, kus meie hea ja nutikas plaan osutub läbiviijate arvates ebareaalseks ja teostamatuks. Tihti oleme kahepoolsetel taktikalistel õppustel tunnistajaks, et vahekohtunikud otsustavad lahingutulemuse punktisüsteemist lähtuvalt. Võidab see pool, kellel on mingis kindlas ajas ja ruumis arvuline ülekaal tehnikas või elavjõus. Õppustel ei ole edukas mitte see, kes suudab välja mõelda ja ellu viia nutika sõjaplaani, vaid see, kes suudab luua vastase suhtes lihtsa arvulise ülekaalu. See on kindlasti ka paljusid jao- ja rühmaülema ärritanud, sest nende väga hästi läbimõeldud plaani ei ole vahekohtunikud võitjaks tunnistatud ja seda just arvulise ülekaalu puudumise tõttu.

Sellise näitena võib tuua mõne aasta taguse kaitseväge kahepoolse linnalahinguõppuse, kus harjutati rühma rünnakut hoonestatud alal. Ründav pool teostas aktiivselt luuret ja suutis kindlaks teha nõrga koha vastase kaitsepositsioonides. Sellele reageeriti kiiresti ja suudeti läbi viia edukas hoonele lähenemine. Pärast lähenemist murti positsioonidesse sisse pooljaosuruse üksusega, mis tekitas vastases segadust ja paanikat ning sundis rühmasuuruse vastase positsioonidelt eemalduma. Järgnenud dominoefektiga andis vastane käest oma kompanii põhikaitsepositsioonid. Õppus pandi sellest tulenevalt seisma ja vahekohtunikud saatsid sellesama pooljaosuruse üksuse tagasi algsetele positsioonidele, põhjendades seda ebapiisavate jõudude rakendamisega. Nende nn vahekohtutabelite alusel lihtsalt ei tekkinud kindlas ajas ja ruumis vajalikku jõudude ülekaalu, mis oleks võimaldanud rünnakul edu saavutada.

Suuremas õppuse plaanis tekitab selline olukord maastikul vaid põgusa arusaamatuse, mis lahendatakse korraldajate poolt tehniliselt ja ilma süvenemata. Põhjendus on tavaliselt ikka sama: lähtumine väljaõppeesmärkide täitmisest. Tegelikult on aga tegemist põhimõttelise taktikalise küsimuse ilminguga rohujuure tasandil, mille esilekerimist liiga kergekäelist ignoreeritakse.

Kas me oleme armee, kes saab rajada lahingus edu tehnilisele ja arvulisele ülekaalule, või peitub meie edu manööversõja põhimõtete õiges rakendamises? Väike armee on edukas ainult siis, kui ta suudab vastast piisavalt killustada ning tekitada tema üksustes segadust ja paanikat. Selline tegevus röövib vastaselt initsiatiivi ja sunnib teda üksnes meie tegevusele reageerima. Kuidas

aga töötab manööversõja taktika taktikalisel rohujuure tasandil? Millised on need konkreetsed praktilised võtted, milles manööversõja põhimõtted väljenduvad?

MANÖÖVERSÕJA TAKTIKA ALUS – JOHN BOYDI VOOT-SILMUS

Ka rohujuure tasandil tuleb lähtuda üldistest manööversõja taktika põhimõtetest, mille Ameerika sõjaline mõtleja William S. Lind üle kahekümne viie aasta tagasi oma raamatuga “Maneuver Warfare Handbook” ühtsesse teoreetilisse käsitlusesse pani. Olgugi, et manööversõja põhimõtted on leidnud kasutust alates sõjapidamise algusaegadest, koondas need selgesse ja arusaadavasse vormi just Lind. Teooria, mis sai kaante vahele 1985. aastal, on nüüdseks jõudnud ka paljude riikide ametlikesse lahingumäärustikesse ja manööversõja taktika põhimõtted on omaks võetud kui tänapäevase sõjapidamise alused.

Siiski tasub neid ikka ja jälle üle korrata, et need ka uutest taktikalistes olukordades õigesti rakenduksid.

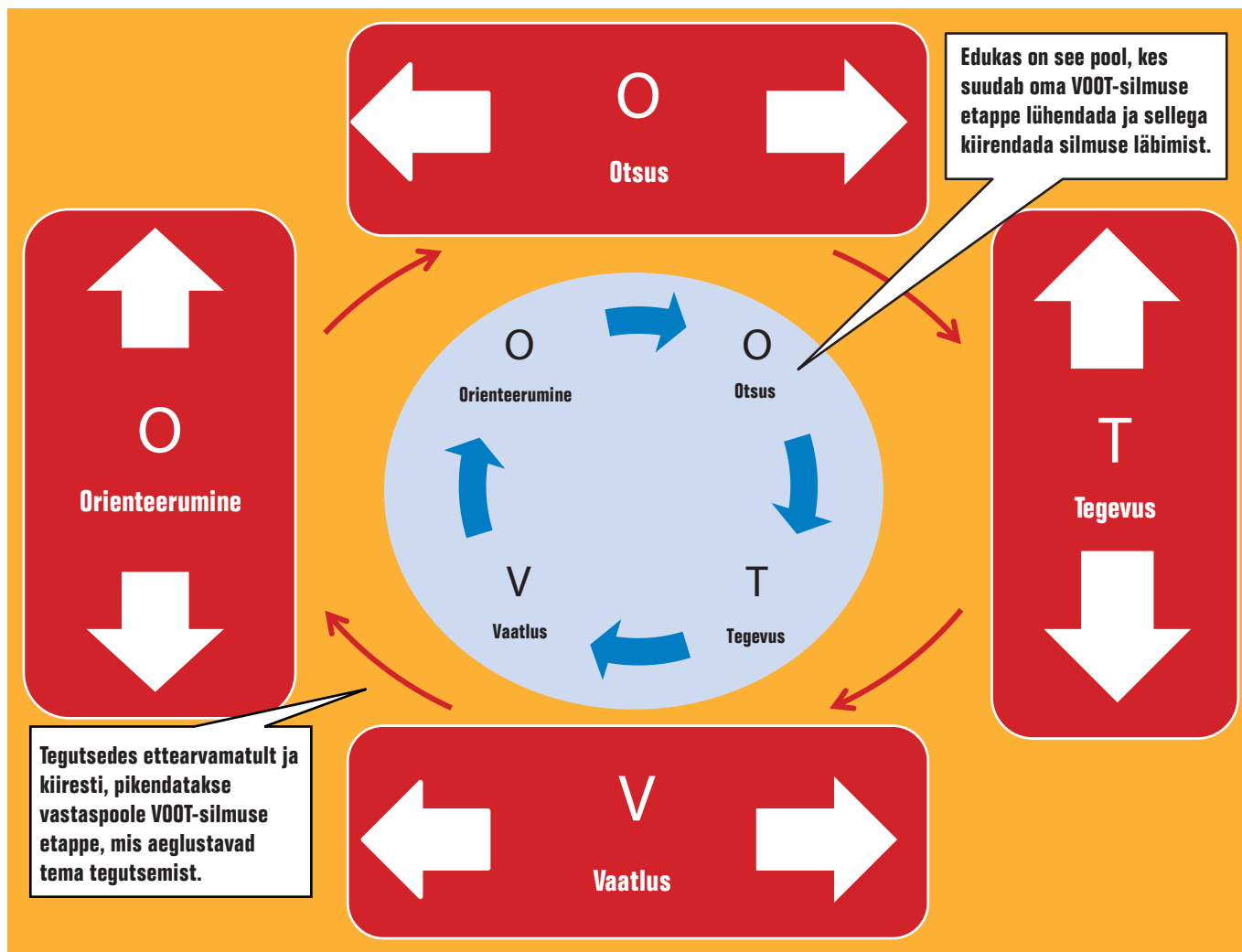
Huvitaval kombel peame tõdema, et Lindi manööversõja taktika põhimõtted said alguse hoopiski õhusõja ajaloost. Ikka ja jälle on otsitud põhimõttelist vastust küsimusele, mis on lahingu võidu võti. Suure sammu sellele küsimusele vastamise suunas tegi Ameerika Ühendriikide õhuväe erukolonel John Boyd, kes uuris põhjalikult, miks olid Ameerika lendurid Korea sõjas oma

vastastest mäekõrguselt üle. Ta avastas, et ameeriklaste edul oli väga lihtne põhjus: neil olid parema väljavaatega kokpitid. Tänu paremale väljavaatele suutsid nad paremini ümbrust jälgida, mis omakorda tähendas, et nad suutsid kiiremini vastase avastada. See viis omakorda selleni, et nad suutsid kiiremini otsustada ja tegutsesid juba siis, kui vastased alles neid avastada püüdsid. (Lind 1985: 4–5.)

Sellest avastusest arendas ta välja nn VOOT-silmuse (vaatlus, orienteerumine, otsus, tegevus; ingl k OODA-loop: *observation, orientation, decision, action*) teooria, mille mõte seisneb selles, et igasugune tegevus lahinguväljal koosneb neljast üksteisele järgnevast etapist: vaatlus, orienteerumine, otsus ja tegevus. Lahingutegevuses tegutseb kumbki vastaspool oma VOOT-silmuses

Sellest avastusest arendas ta välja nn VOOT-silmuse, mille mõte seisneb selles, et igasugune tegevus lahinguväljal koosneb neljast üksteisele järgnevast etapist: vaatlus, orienteerumine, otsus ja tegevus.

EDU VÕTI LAHINGUS, LÄHTUDES JOHN BOYDI VOOT-SILMUSE TEOORIAST

ja edu saavutab see, kes suudab oma tegevuse muuta kiiremaks ja lühendada oma VOOT-silmust (Boyd 1986: 5). Sellisel juhul toimub tegevuse osa (silmuse T-osa) juba siis, kui vastaspool on alles vaatluse, orienteerumise või otsustamise etapis. Tulemuseks on see, et vastane peab meie tegevusele reageerides oma seniplaneeritud tegevuse katkestama ja alustama oma VOOT-silmust uuesti algusest. Kokkuvõttes kaotab ta initsiatiivi ja reageeribki ainult meie tegevustele.

BOYDI TEOORIA JA KIIRRÜNNAKU DRILLID

Boyd'i teooriat toetavad ka on jao ja rühma taseme taktikas välja töötatud kiirrünnaku drillid. Kiirrünnaku drillid on välja mõeldud, kiirendamiseks standardseid tegevusi siis, kui jagu või rühm satub vastase efektiivse tule alla. Drillide üheks eesmärgiks on kiirendada standardseid tegevusi, mis viivad omakorda kiirema VOOT-silmuseni.

Kujutame ette, et meie jagu liigub lahingurühmituses eesmärgiga hävitada alal olev vastase kuulipildujapaar. Jaoülem on andnud jaole kiire lahingukäsu ja jagu on rühmitunud "noolepa" formatsiooni ning liigub käsitud rünnakusuunal, otsides pingsalt märke vastase võimalikest positsioonidest ja olles kohe valmis vasta-

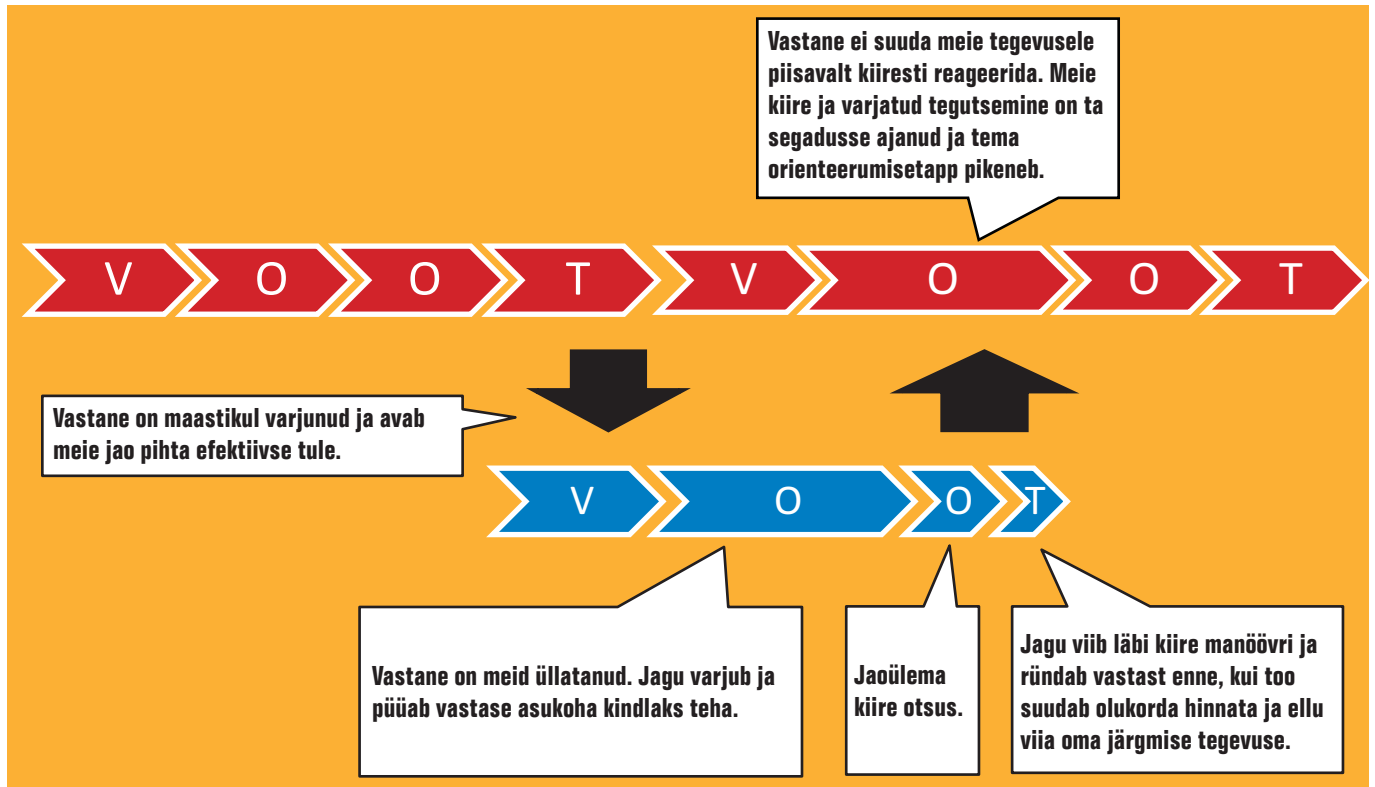
se tulele reageerima. Vastane aga suudab jääda meile märkamatuks, näeb enda suunas liikuvat jagu ja avab meie pihta tule. Lähtudes VOOT-silmuse teooriast on sellisel juhul tegemist olukorraga, kus vastane on tegutsenud siis, kui meie alles otsime teda – me oleme oma VOOT-silmuses alles vaatlusetapis.

Nagu öeldud, peame kõigepealt kiiresti reageerima vastase efektiivsele tulele. See on eelduseks, et suudaksime kiiresti alustada oma VOOT-silmust.

Järgnevalt viib meie jagu läbi eelnevalt automaatsuseni treenitud drillid: reageerimine vastase efektiivsele tulele, vastase avastamine, tulevõitluse võitmine, manööver ja reorganiseerumine. Eesmärk on kiirendada oma VOOT-silmust ja jõuda vastasega samasse etappi – teha tagasi oma mahajäämus. Enamgi veel, me peame veelgi kiirendama oma tegevust nii, et see mõjutaks vastast hetkel, kui ta alles reageerib. See loob olukorra, kus vastaspool ei suuda järgnevalt planeeritud tegevust läbi viia. Olgu see tegevus siis positsiooni muutmine, kaudtule tellimine meie positsioonidele või ka lihtsalt positsioonilt eemaldumine.

Nagu öeldud, peame kõigepealt kiiresti reageerima vastase efektiivsele tulele. See on eelduseks, et suudak-

JAO KIIRRÜNNAKU KULG, VAADELDUNA JOHN BOYDI VOOT-SILMUSE TEOORIA KAUDU

sime kiiresti alustada oma VOOT-silmust. Esimeseks etapiks selles on nüüd vastase positsiooni kiire leidmine. Teisena peab jaoulem hindama olukorda ja võtma vastu otsuse tegutsemiseks. Jaoulema otsuse alusel tuleb kiiresti läbi viia manööver ja pärast manöövrit tuleb kiiresti reorganiseeruda, et olla valmis järgmisteks tegevusteks. Kiire tegevus ongi see võti, et vastane ei suudaks vahepeal meie tegevusele reageerides uuesti oma VOOT-silmust läbida. Meie tegevus peab olema kiire ja varjatud. See peab tekitama vastases segadust, teda üllatama. Meil tuleb sundida vastane reageerima meie tegevusele – meil tuleb haarata initsiatiiv. Kui oleme jõudnud vastase positsioonidele hetkel, mil ta alles püüab aru saada, kust meie rünnakugrupp liigub, või võita tulevõitlust meie kattegrupiga, oleme suutnud teda VOOT-silmuses edestada. Oleme tegutsenud juba siis, kui tema alles orienteerub.

VOOT-SILMUS JA KÕRVALISED TEGURID

Tihti takistavad VOOT-silmuse kiirendamist kõrvalised tegurid. Mõjutatuna välistest tingimustest ei suuda me piisavalt kiiresti oma VOOT-silmuses tegutseda ning vastane jõuab planeerida ja läbi viia oma järgneva tegevuse. Selliseks näiteks on varitsusvastased drillid tänapäevases mässuvastastes võitluses, kus tsiviilelanike pidav kohalolek on takistuseks tulevõitluse võitmisel ja manöövri sooritamisel. Enne, kui meie patrull suudab vastase maha suruda ja tema vastu manöövri sooritada, on vastane juba eemaldunud järgmisele positsioonile või imbunud tsiviilelanike sekka. Ta on võitnud meid VOOT-silmuse läbimisel. Vaatleme aga neid VOOT-silmuse takistusi täpsemalt, kasutades sedasama patrullimise näidet.

Patrullimine mässuvastases võitluses lähtub paljuski samadest põhimõttest, millel rajaneb patrullimine konventsionaalses lahingutegevuses. Samamoodi nagu konventsionaalses lahingutegevuses, nii ka mässuvastases võitluses on patrullimise eesmärk oma vastutusala kontrollimine ja selle kohta igakülgse infot kogumine.

Nii nagu tavaliselt ei ole võimalik võita poksimatši ilma ise kordagi pihta saamata, ei ole võimalik võita ka lahingut, välistades igasugused kaotused oma üksustes.

Mässuvastastes operatsioonides läbiviidavatel patrullidel on aga üks suur ja põhimõtteline erinevus: enamasti viiakse need läbi avalikult. Kui konventsionaalses lahingutegevuses püüab patrull jääda kogu aeg varjatuks, siis mässuvastases võitluses on patrull peaaegu alati avalikult maastikul. Selle eesmärk on lisaks ala kontrollimisele ja info kogumisele ka oma kohaloleku näitamine kohalikele elanikele ja sellega neile turvatunde loomine.

Oletame nüüd, et jalaväerühm patrullib oma vastutusala, kus elavad ka rahumeelsed kohalikud elanikud. Olukord vastutusala on olnud viimastel nädalatel rahulik ja lahingukontakte pole esinenud. Ühel hetkel avab vastane käsitulirelvadest tule ja meie patrull satub tule alla. Lähtudes asjaolust, et patrull on liikunud avalikult, on tema esmaseks tegevuseks varjumine ja julgestuspositsioonide hõivamine.

Jällegi sattusime olukorda, kus olime vastase tegevuse ajal alles orienteerumisetapis. Patrull püüab iga hinna eest avastada vastase asukohta, et temaga tulevõitlusesse asuda ja tema tuletegevus maha suruda. Vastane alustab aga oma tegevuses uut VOOT-silmust. Ta vaat-

leb meie tegevust ja püüab mõista meie edasist plaani – orienteerub. Lähtudes manööversõja taktikast peame meie nüüd kiiresti tegutsema – vastane tuleb avastada, patrullilülem peab võtma vastu otsuse ja patrull peab vastast ründama. Kõike seda tuleb teha kiiresti, enne kui vastane suudab oma VOOT-silmuses orienteeruda ja võtta vastu otsuse järgnevat tegevuseks, mis tavaliselt on positsiooni muutmine või eemaldumine.

Siin tulevad mängu aga välised faktorid, mis takistavad patrullil kiiresti tegutseda: lahingureeglid, tsiviilelanike kohalolek lahinguväljal ja oma jõudude alateadlik säästmine. Tihti ei luba lahingureeglid tsiviilelanikega piirkondades kasutada kaudtuld kui efektiivset vastase sidumise vahendit. Kaudtule kasutamine võidakse meie patrullile aega ja lööks sassi vastase VOOT-silmuse. Tsiviilelanike kohalolek takistab vastase avastamist ning loob lisapiirangud võimalikule patrulli manöövriskidele ja tulekasutusele.

Juba Carl von Clausewitz pidas lahingut kaoseks. Mida kiiremini me sellise paratamatusega lepime, seda kiiremini saame hakata sellega harjuma.

Ka on mässuvastastes operatsioonides tihti raske maha suruda ülema alateadlik instinkt oma jõudusid maksimaalselt säästa. Tegemist on mõistagi olulise sõjapidamisprintsibiiga, kuid lahinguväljal tuleb tihti leida tasakaal ülesande täitmise ja jõudude säästmise vahel. Ikka ja jälle tekib ülemal soov tõsta oma jõudude säästmine prioriteediks ja tõrjuda sellelt kohalt ülesande täitmine – antud juhul mässuliste neutraliseerimine. Selge on aga see, et nii nagu tavaliselt ei ole võimalik võita poksimatši ilma ise kordagi pihta saamata, ei ole võimalik võita ka lahingut, välistades igasugused kaotused oma üksustes. Loomulikult ei tähenda viimane, et ei ole olemas poksijat, kes ei ole võitnud ühtki matši kordagi pihta saamata, või üksust, kes ei oleks võitnud lahingut ilma ühegi kaotuseta. Kahjuks on aga sellistel juhtudel tegemist pigem reeglit kinnitava erandiga.

Kõik need välised faktorid tingivad olukorra, et vastane suudab meie tegevust aimata. Sellest lähtuvalt suudab ta oma uue plaani ellu viia, olgugi, et tihti on selleks eemaldumine. Tema eesmärk on aga sellegipoolest täidetud. Ta on suutnud lüüa sassi meie VOOT-silmuse, meie oleme jälle sunnitud ainult reageerima ja meie roll julgeoleku tagajana on kohalike silmis kõikuma löönud. Selge on ka see, et ala ei kontrolli sellisel juhul mitte meie, kes me suudame kontakti puhul vaid varjuda, st reageerida vastase tegevusele, vaid vastane, kes meile oma tahet peale surub.

MANÖÖVERSÕJA TAKTIKA EELDUSED

William Lind toob oma käsitluses välja kolm peamist eeldust, mis peavad olema täidetud, et viia ellu edukat manööversõja taktikat. Need kolm eeldust on kui vundament, millele ta rajab kogu ülejäänud teooria ja ilma milleta on manööversõja taktika võimatu. Manööversõda eeldab detsentraliseeritud sõjaväge, lahingus

kaosega leppimist ning loobumist kindlaksmääratud doktriinist ja taktikast (Lind 1985: 6–7).

Meile tähendab detsentraliseeritud kaitseväge eelkõige seda, et tihti peavad allüksuse ülemad olema valmis ise otsuseid vastu võtma ja oma parema äranägemise järgi tegutsema. See on eriti oluline just väikeste armeede puhul, mille allüksused tegutsevad märksa suuremal vastutusel, kui lahingutegevuse tavapärane praktika ette näeb. Kindlasti on ülematele tuttav olukord, et ta on pidanud oma üksusega tegutsema maa-alal, kus suudaks traditsiooniliselt midagi korda saata kas üks või isegi kaks astet kõrgem üksus. See aga ongi meie tingimustes normaalne. Meie kaitseväge puhul on eba-reaalne, et suudaksime kogu vastutusala – riigi territooriumi – katta reaalselt üksustega nii, et nad tegutseksid nende tasemele vastavatel maa-aladel. Kompaniile lahingumäärustiku järgi määratud maa-ala on Eestis õppustel pigem erand kui tavapraktika. See kõik eeldab meie allüksuste ülemalet märksa suuremat iseseisvust kui suurriigi armeede puhul.

Juba Carl von Clausewitz pidas lahingut kaoseks. Mida kiiremini me sellise paratamatusega lepime, seda kiiremini saame hakata sellega harjuma. Loomulikult on peaaegu võimatu õppida hakkama saama kaosega rahuaegsetel õppustel, sest ükski segadust külvav probleem rahuaegsel õppusel ei ole ligilähedane lahingus toimuvaga. Kaos on segaduse, teadmatuse, hirmu ja paanika segu.

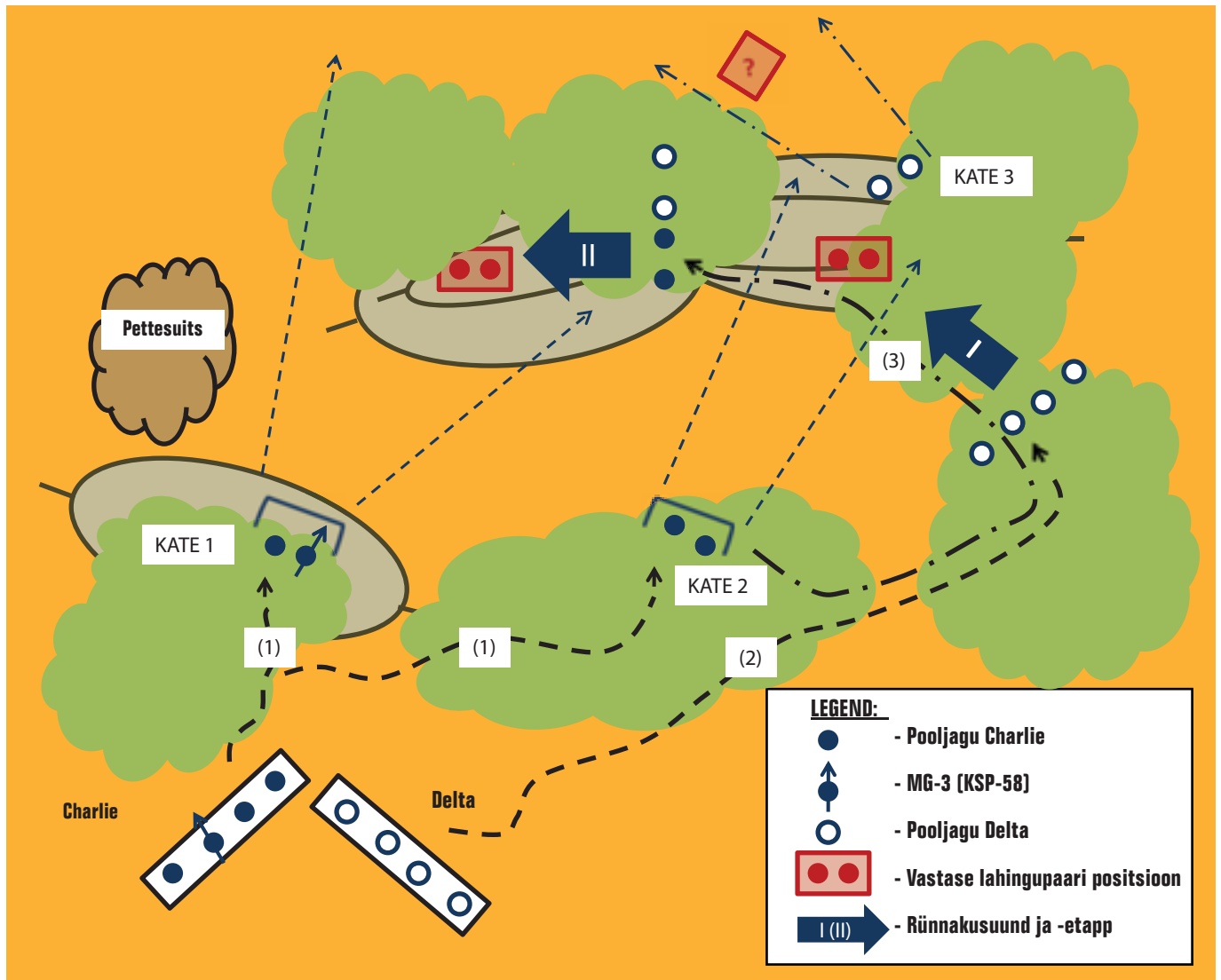
Olgugi, et õppus ei suuda luua kaost, ei tasu alahinnata erinevate segavate asjaolude ja teadmatuse rolli. Tihti on õppustel kuulda osalejate virinat, et asjad ei lähe nii, nagu nad peaksid, või nad ei saa piisavalt infot toimuva kohta. Seda peetakse tavaliselt õppuse läbiviijate möödalaskmiseks. Pahatihti praktikas see nii ka on, aga sellest hoolimata on tahmatult tegemist väga olulise aspektiga väljaõppe läbiviimisel. Lahingus on alati puudus informatsioonist ja me peame sellele vaatamata tegutsema. Seega, kui me õppuse esimestel päevadel täpselt ei tea, kus me oleme või mida me peaksime tegema, ongi see hea, sest võime ette kujutada, milline segadus valitseb reaalse lahingutegevuse esimestel päevadel.

MANÖÖVERSÕDA JA LAHINGUMÄÄRUSTIKUD

Lahingumäärustikel on manööversõja taktikast lähtudes laias laastus kaks peamist eesmärki. Esiteks aitavad need õppida lahingutegevuse aluseid ja on noortele ülematele pidepunktiks oma taktika kujundamisel. Teiseks loovad lahingumäärustikud ühtse riigikeskse lähenemise taktikale ja nendes on säilitatud sõjaajaloo taktika alused, mille juba keegi teine on läbi mõelnud. Lahingutegevuse alused on nagu teoreemid, mis on kunagi ajaloos verrega tõestatud ja mille tõestamisest on püütud järgnevat põlvkonda säästa.

Neid asjaolusid arvestades võib kindlalt väita, et lahingumäärustikud on olulised. Sellega lahingumäärustike olulisus ka enam-vähem piirdub. Kindlasti ei ole need

NÄIDE KAHE KATTEGRUPI MOODUSTAMISEST JA GRUPPIDE KOMBINEERIMISEST RÜNNAKU KÄIGUS

midagi, millest lähtudes hakatakse lahinguid pidama. Lahinguid tuleb pidama hakata ikkagi konkreetsest olukorrast ja vastasest lähtudes. Tihti võib kogeda õppustel olukorda, et ülem, saanud kätte ülesande, hakkab planeerima oma tegevust punkt-punktilt Ühendkuningriigi või Ameerika Ühendriikide lahingumäärustikust lähtudes.

Kui määrustik ütleb, et jao kiirrünnakut viiakse läbi, moodustades ühest pooljaost kattegrupp ja teisest pooljaost rünnakugrupp, siis nii ka tehakse. Seda, et võib-olla on vastase positsioonidest ja maastikust lähtuvalt mõttekam luua hoopis kaks kattegruppi ja erinevaid gruppe omavahel rünnaku käigus kombineerida, ei söandata kaalumisele võtta. Põhjuseks on sellise rühmituse puudumine traditsioonilistes määrustikes. Manööversõja taktika aga eeldabki just loobumist iga-sugustest etteantud mallidest ja kogu lahingutegevus peab lähtuma ainult ja ainult käesolevast olukorrast.

MANÖÖVERSÕJA TAKTIKA ALUSED

Manööversõja taktika eesmärk peab olema oma VOOT-silmuse lühendamine ja vastase VOOT-silmuse sega-

mine (Boyd 1986: 5). Sellest tulenevalt on Lind defineerinud ka manööversõja taktika alused. Nendeks on ülesandepõhised käsud, põhipingutuse määramine ja vastase nõrkuste ärakasutamine (Lind 1985: 13–19). Neis kolmes aluses peitub lahingu võidu võti.

Ülesandepõhised käsud täidavad VOOT-silmuse kiirendamise eesmärki ja on just seesama *Auftragstaktik*, mille Saksa väed Esimeses ja Teises maailmasõjas pea-aegu täiuslikkuseni arendasid. Kõrgem ülem määrab ülesande ja alluv ülem valib ise meetodi, kuidas antud ülesannet täita (Lind 1985: 13). Ülem lahinguväljal on see, kes näeb vahetut lahingut ja on kõige pädevam otsustama, milline on käesoleval hetkel kõige mõistlikum lahendus. Ükski ettekanne ega kõrgtehnoloogiline lahingujuhtimissüsteem ei suuda piisavalt hästi edasi anda lahinguväljal toimuvat. Vahetu ülem lahinguväljal on see, kes juhivad lahingut, ja selleks peab tal olema vabadus võtta vastu iseseisvaid otsuseid.

Ülesandepõhised käsud tuginevad ülema tahte väljendusele. Ülema tahe on see, millest arusaamine on alluva kõige tähtsam eeldus edukaks ülesandepõhiseks taktikaks. Oma tahtes selgitab ülem, mida ta täpselt tahab

käesoleva operatsiooniga saavutada (Lind 1985: 13). Kui alluv seda mõistab, suudab ta sellest lähtuvalt olukorra muutudes ka iseseisvalt otsuseid vastu võtta. Eesmärgiga kiirendada VOOT-silmust ei pea ta uute otsuste vastuvõtmisel nende teostamiseks luba küsima, vaid tegutseb kohe ja kannab pärast oma tegevusest ülemale ette (Lind 1985: 13). Kindlasti on iseseisvate otsuste vastuvõtmisel ka oma piir, aga selle piiri kehtestab üksnes ülema ja alluva vaheline usaldus ja teineteise võimete tundmine.

Teine manööversõja alus on põhipingutuse määratlemine (ingl k *main effort*). Põhipingutus on eestikeelne vaste saksakeelsele terminile *Schwerpunkt*, mis kindlasti ei tähenda ainult mingit geograafilist asukohta maastikul. Lindi sõnul on see pigem punkt ajas ja ruumis, kus ülem arvab, et ta suudab edu saavutada. Samas võib see olla ka üksus, kellelt ülem prognoosib kõige tõenäolisemalt edu saavutamist. Kõik ülejäänud peavad seda üksust oma tegevustega toetama. Reservi peamine eesmärk on samuti olla valmis põhipingutusüksuse edu ärakasutamiseks ja otsustavas punktis lahingu enda kasuks pööramiseks. (Lind 1985: 17–18.)

Kolmas alus annab vastuse küsimusele, kuhu suunata oma raskuspunkt. Väga lihtsalt öeldes on selleks vastase nõrk koht. Kaitselahingus võib selleks olla mingi tühimik positsioonides, kust on võimalik vastase rühmitusse sisse murda (Lind 1985: 18). See võib aga vabalt olla ka vastase positsioon, mis on avatud meie vaatlusele ja annab hea võimaluse ettevalmistavat tuld juhtida. Samuti võib see olla positsioon, kus paiknevad vastase nõrgema väljaõppega võitlejad. Selleks, et teada vastase nõrku külgi, on oluline teha enne iga operatsiooni luuret. Vajalikud tühimikud, nagu meile soodsad positsioonid või kehvema väljaõppega sõdurid, tuleb ju kuidagi üles leida. Meie raskupunkti määratlemine peab toimuma lähtuvalt luureinfost – me kombime vastast, et leida tema nõrgad kohad (Lind 1985: 18).

Teisest küljest võib vastase nõrk koht aga olla mingi tehniline puudujääk tema varustuses või relvastuses. Oletame, et tänapäevases mässuvastases võitluses peab jalaväerühm läbi viima konvoi julgestusoperatsiooni. Operatsiooni õnnestumise eelduseks on rünnata vastase nõrkusi. Selleks teostatakse operatsioon pimedas, kui vastase tegutsemine on häiritud, sest tal puuduvad öövaatlusseadmed. Sellisel juhul oleme suunanud oma tegevuse täpselt vastase nõrkuse ärakasutamisele.

MANÖÖVERSÕJA TAKTIKA PRAKTILISTES LAHENDUSTES

Eelnevalt mõistsime, et Lindi järgi on üheks manööversõja taktika eelduseks tavapärasest taktikast loobumine. Igale situatsioonile tuleb läheneda ainult vastasest ja hetkeolukorrast lähtudes (Lind 1985: 7). Siiski on ka mõningad praktilised nõuanded, kuidas – lähtuvalt manöö-

versõja taktika eeldustest – lahingutegevust planeerida ja ellu viia. Praktilisi nõuandeid vaadeldakse nn tööriistade kaudu, mis aitavad meil manööversõja eesmärgi täita.

Esimeseks tööriistaks on tulejõud. Tihti arvatakse, et manööversõjas ei ole tuletoetus kuigi oluline ja kogu võit saavutatakse kiire manöövriga. Nii see siiski ei ole. Manöövri sooritamiseks on tuletoetus väga oluline. Siiski on tuletoetuse eesmärk konventsionaalses kurnamistaktikas ja manööversõja taktikas erinev. Konventsionaalne taktika püüab kasutada manöövrit selleks, et liikuda positsioonile, kust on soodsam teostada tuletegevust. Tuletegevus on see, millega vastasele kaotusi tekitatakse, teda kurnatakse ja millega teda lõpuks alistuma sunnitakse. Manööversõjas kasutatakse aga tuletegevust selleks, et saavutada manöövrivabadus. Tulejõud on ainult tööriist vastase mahasurumiseks, võimaldamaks meil manöövrit läbi viia. Manöövri eesmärk on omakorda killustada vastast ning tekitada talle võimalikult palju ohtlikke ja ettearvamatuid situatsioone, mis sunnivad teda initsiatiivilt reageerima. Lõplik eesmärk on vastase VOOT-silmus segi paisata. (Lind 1985: 31–32.)

Kuidas praktikas tuletoetust manöövri toetamiseks kasutada? Kindlasti on üheks selliseks võimaluseks kaudtule kasutamine vastase pimestamiseks või mahasurumiseks eesmärgiga toetada meie üksuste liikumist. See tähendab, et olles vastase positsiooni avastanud, ei püüa me teda võimalikult massiivse kaudtulega hävitada, vaid kasutame kaudtuld jalaväemanöövri toetuseks. Teiseks selliseks võimaluseks on vastase petmine. Kaudtuld kasutatakse tähelepanu kõrvale juhtimiseks, mis loob soodsad tingimused meie jalaväeüksustele oma plaani edukaks elluviimiseks. Kolmas võimalus võib olla vastase jõudude sidumine. Sellise tegevuse eesmärk on neutraliseerida vastase suuremate jõudude võimalik toetus rünnaku alla jäävale üksusele. Oletame, et meie jalaväerühm peab sooritama reidi vastase jaosurusele julgestusüksusele eesmärgiga puhastada maa-ala kompanii rünnaku lähtepositsioonil. Sellisel juhul võib meie kaudtuleüksus fikseerida vastase kompaniisuuruse üksuse kaudtuletegevusega nii, et meie jalaväerühm saab rahulikult keskenduda oma eesmärgiks olevale julgestusjao hävitamisele.

RÜHMITUMINE MANÖÖVERSÕJAS

Samamoodi on võimalik kasutada ka otsetuletoetust. Jalaväerühma tasemel on oluline läbi mõelda, kuidas grupeerida oma üksus kõige efektiivsemalt nii, et suudaksime kiirelt läbi viia oma manöövri ja samal ajal toetada sedasama manöövrit tulega. Lihtsamalt öeldes, peaksime mõtlema, kuidas grupeerida oma allüksus rühma rünnaku läbiviimisel. Rühma rünnakuks võib kasutada üht kahest moodusest. Esitaks võib selleks olla lahingupatrull mingi väiksema üksuse hävitamiseks, see on rühma iseseisev ülesanne. Teiseks võib see olla kindel osa kõrgema üksuse rünnakust. Ükskõik milline see rünnakuvorm ka ei ole, jagatakse rühm tavaliselt ikka kaheks grupiks. Nendeks on kattegrupp ja rünnakugrupp. Tihti määratakse maastikule rünnakugruppi üks kuni kaks

jagu ja vastavalt sellel jääb kattegruppi umbes sama palju võitlejaid. Esimese ülesanne ongi sellisel juhul tuletoetuse tagamine ja teine viib läbi manöövri.

Kui rühma iseseisvaks lahingupatrulliks on selline grupeerimine piisav, siis suurema üksuse raames ei ole see manööversõja taktikast lähtudes kõige mõistlikum. Rünnates näiteks kompanii koosseisus kindlal rünnakuuunal, tuleks pärast reageerimist vastase tulele rühm kolmeks grupiks ümber jagada. Kõrgem üksus, nt rühm, sõdib tavaliselt vähemalt kahe jao suuruse vastasega, mis tähendab, et rühmale jääb ülesandeks hävitada rohkem kui üks vastase positsioon. See tähendab, et rünnakul tuleb arvestada vastase rühmituse sügavusega.

Oletame, et praeguses näites on meil kolmejaoline jalaväerühm, mille igas jaos on kaks neljamehelist pooljagu ja ühte neist kuulub ka kuulipildujapaar. Sellisel juhul oleks rühmitumine manööversõja taktikast lähtuvalt järgmine.

Esimene on kattegrupp, mille ülesandeks on vastase mahasurumine ja manöövrivabaduse loomine. Kes peaksid sinna gruppi kuuluma? Tihti minnakse õp-

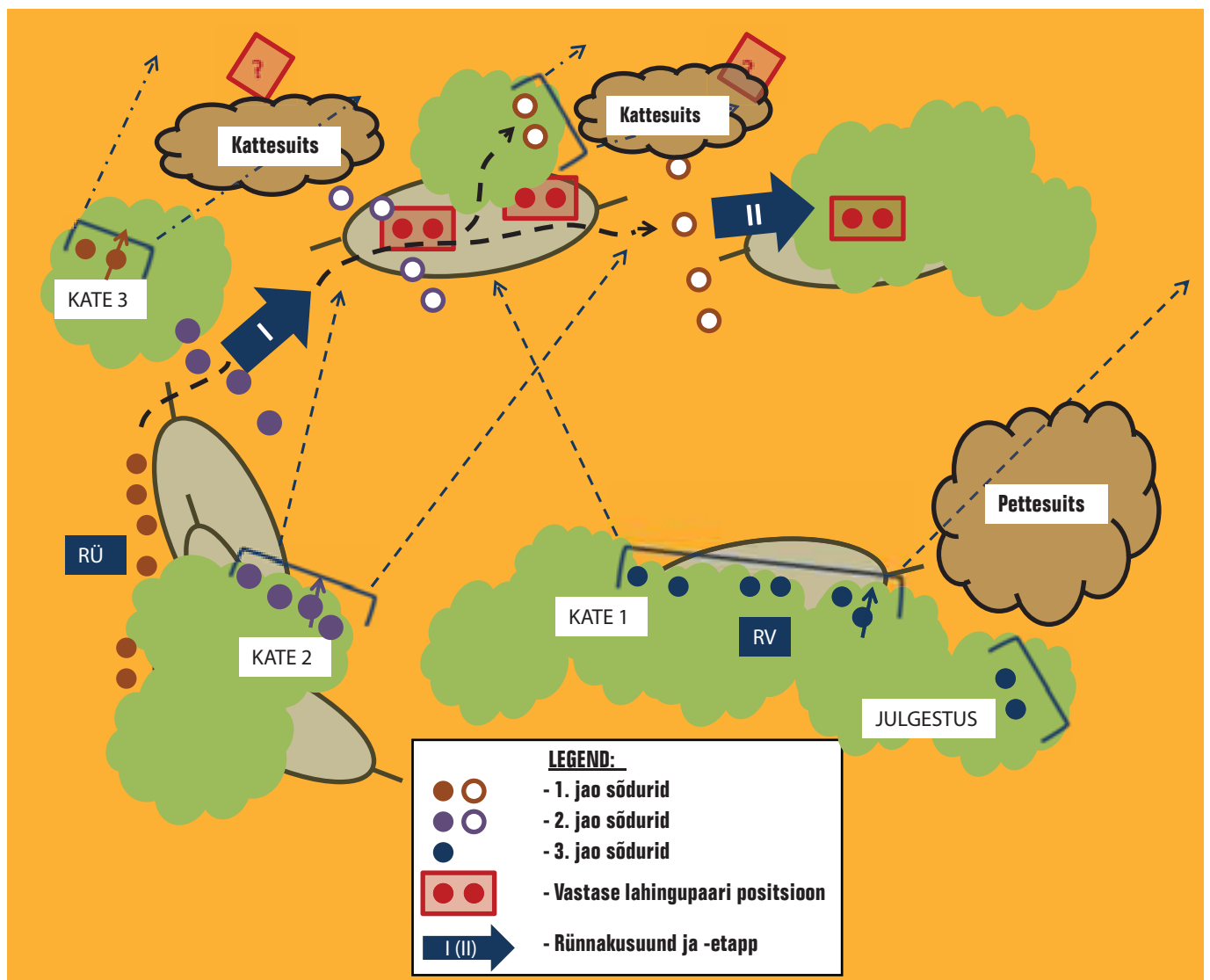
pustel lihtsama vastupanu teed ja määratakse sellesse gruppi mingi kindel jagu, näiteks 1. jagu. Põhjenduseks on asjaolu, et jagu on kokku töötanud ja jaoülem tunneb oma mehi. Sellisel juhul unustatakse, et sõdida tuleb ikkagi lähtudes vastasest, mitte struktuurist või määrustikust. Määrates kattegruppi orgaanilise jao, rakendame tuletoetuseks ainult kolmandiku selleks ideaalselt sobivatest relvadest – ühe kuulipildujapaari. Pigem tuleks kaaluda vähemalt kahe või kõigi kolme kuulipildujapaari määramist kattegruppi, mis moodustab rühma vahenditest kõige parema mahasuruva tulega üksuse.

Teise grupina tuleb moodustada vastase rühmitusse sissemurret teostav üksus. Selline üksus peab olema kergelt relvastatud ja suutma kiiresti vastase rühmituseni jõuda. Selleks sobiv üksus on pooljaosuurune. Kui rühmal oleks kasutada toetusena veel lahingupioneerid, võiks sinna kuuluda ka lahingupioneeride paar, kelle ülesanne oleks tõketest läbipääsude rajamine. Sellise üksuse eemärk on murda vastase positsioonideni ja rajada tee ülejäänud rühmale, kes hakkab edu arendama.

Kolmandaks üksuseks olekski teise üksuse taga liikuv ülejäänud rühm, kelle ülesanne oleks sissemurdepunk-

Joonis 4

NÄIDE RÜHMARÜNNAKUST, KUI RÜHM ON JAGATUD KOLMEKS GRUPIKS

tist edasiliikumine ja edu arendamine. Sellisel juhul ei ole meie ründeüksus grupeeritud nn ühte ešloni ja manöövri ebaõnne korral ei ole meie rünnak lõplikult luhta läinud, vaid meil on nn teine ešlon, kes suudab ründeüksust toetada. Ka võib seesama üksus panna sissemurdehetkel sissemurdeüksusele välja külglugestuse või tegutseda lisatuletoetusena.

Loomulikult peab kogu meie rünnakutegevus tekitama vastases segadust ja pikendama tema orienteerumisetappi VOOT-silmuses. Selleks tuleb ka rühma tasandil kasutada pettevahendeid, nt suitsu. Suitsu võib kasutada nii petteks kui ka vastase pimestamiseks. Mõlemal juhul on häiritud tema võime lahinguvälja olukorda tajuda, mis aeglustab tema VOOT-silmuse läbimist.

ERINEVATE RELVASÜSTEEMIDE RAKENDAMINE

Teiseks tõsisemaks tööriistaks on ühendrelvaliikide (ingl k *combined arms*) kasutamine. Madalal taktikalisel tasemel on siiski õige rääkida erinevate relvasüsteemide kombineeritud kasutamisest. Kõige paremaks ühendatud relvasüsteemide taktikaks on koostöö, mille tulemusena vastane avab ennast ühele relvaliigile, teise mõju vältides (Lind 1985: 20–21).

Näiteks kui oleme rühmaga kaitses või varitsuses ja planeerime vastast rünnata kahe vahendiga – need on miiniväli ja tankitõrjerelvad –, on vastane dilemma ees. Et vältida tankitõrjerelvade efektiivset tuld, püüab ta võimalikult kiiresti liikuda, miinivälja avastamiseks peaks ta aga võimalikult aeglaselt sõitma. Selline tegevus tekitab temas tunde, et lahendust nagu ei olegi. Me killustame tema VOOT-silmuse – vastane ei suuda otsustada, kuidas käituda.

Sellisest kahe relvasüsteemi koosmõjust on meil ka kurb praktiline näide tänapäevasesst mässuvastases võitlusest. Oletame, et oleme seekord nn vastane, kes peab julgustama logistikakonvoid punktist a punkti b. Soovides täielikult vältida vastase isevalmistatud lõhkekehasid, peaksime liikuma aeglaselt ning kogu teed visuaalselt ja miinitsijatega kontrollima. Samas oleme seda tehes vastase varitsusele väga hea sihtmärk. Esiteks on tee kontrollijad avalikult teel ja seetõttu head sihtmärgid käsituli relvadele ning teiseks on soomustamata logistikamasinad pikalt ühe koha peal peatudes head sihtmärgid tankitõrjerelvadele. Selles olukorras olev nn kaitsja on juba üksnes kahe võimaliku ohu loomisega meie tegevust takistanud. Meie iga lihtsaimgi liikumine on aeglustatud ja vajab uut lahinguplaani. Kõik see aga aeglustab ka meie VOOT-silmust.

KOKKUVÕTTEKS

Praktilised näited tõestavad, et John Boydi ja William Lindi teooria ei sõltu sõjapidamise tasandist, vaid sellega peab arvestama iga tasandi ülem, sõltumata operatsiooni liigist. Olgu selleks siis kiirrünnakut läbi viiv jaoülem või konvoid julgustava kompanii ülem. Manööversõja sügavaim sisu – oma üksuste VOOT-silmuse kiirendamine ja vastase VOOT-silmuse killustamine – on oluline ka

madalal taktikalisel tasandil. Me ei tohi jääda lahinguväljal ainult reageerima. Võidu võti peitub vastase initsiatiivi murdmises ja selle enda poole kallutamises.

Artikli alguses kirjeldatud õppus, kus pooljaosuurune rünnakuüksus suutis eemalduma sundida jalaväerühma, illustreerib hästi manööversõja taktika rakendamist praktikas. Ründav pool oli aktiivne. Teostati aktiivset luuret ja suudeti leida vastase nõrk koht. Väike sissemurdeüksus suutis kiiresti tungida vastaseni ja tekitada temas segadust. Vastane ei suutnud kiiresti reageerida ja uuesti oma VOOT-silmust läbida. Selle tulemusena saavutas arvuliselt väiksem üksus võidu suurema üksuse üle. Selline tegevus, kus lahinguplaan on tehtud, lähtudes vastasest, mitte mõne suurriigi traditsioonilisest lahingumäärustikust, võiks olla meie edu võti lahingus. **KK!**

KIRJANDUS

Lind, William 1985. *Manuever Warfare Handbook*. Boulder, CO: Westview Press.

Boyd, John 1986. *Patters of Conflict*, <http://committee-ofpublicsafety.files.wordpress.com/2009/11/poc.pdf>, 28.09.2010.

Tallinna maleva Akadeemilise malevkonna pealikut autasustati Mannerheimi medaliga

Kaitseliidu Tallinna maleva Akadeemiline malevkond korraldas koostöös Eesti sõjamuuseumiga 30. septembril ürituse, millest võttis osa umbes 30 ajaloo- ja vabatahtliku riigikaitsetöö huvilist. Sõjamuuseumi nõukogu liige, Viljandi muuseumi direktor Jaak Pihlak tutvustas oma uut raamatu “Karutapjad ja Vabaduse Risti vennad” (raamatu tutvustust vt http://muuseum.viljandimaa.ee/vr/karutapjad_tutvustus.pdf). Järgnesid Akadeemilise malevkonna liikme ja sõjamuuseumi direktori lipnik Kristjan Lutsu juhitud ringkäik muuseumis koos uue ekspositsiooni tutvustusega ja kohvilaud.

Üritusel tähistati ka pool aastakümnet jätkunud Akadeemilise malevkonna ja Põhja-Soome reservväelaste ühistööd. Põhja Sideväelaste Gild annetas Akadeemilise malevkonna pealikule seersant Indrek Kuusikule pikaajalise Soome ja Eesti riigikaitsealase koostöö edendamise eest Mannerheimi medali. Medali koos tänukirja ja tervitustega andis üle Akadeemilise malevkonna toetajaliige, Oulu ülikooli dotsent Kari Alenius. Akadeemiline malevkond kinkis Kari Aleniusele äsja valminud juubeliraamatu “Kaitseliit Tallinnas 1917–2010”. Mõlemad pooled soovisid ühistöö arendamist, milleks loodetavasti avab uusi võimalusi ka Soome militaarse koolituskeskuse (MPK) ja Kaitseliidu 2008. aasta detsembris alla kirjutatud laiem koostööleping. Protokolli kohaselt saavad nii soomlased kui ka eestlased osaleda teise poole korraldatavatel koolitustel. **KK!**